په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوگر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلی. خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بیا د عامې ادارې له مسلکي لیسې څخه فارغ شوئ دئ. لیسانس او ماستري یې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستیو کې د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو څانګې په علمي کدر کې د استاد په توگه مقرر شو.

په ۱۳۶۴ کال کې ننگرهار پوهنتون ته تبدیل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د رئیس او استاد په توگه یې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بیا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استرالیا ته مهاجر شو.اوس په استرالیا کې د ژباړن او ترجمان په توگه کار کوي.

او دا هم د لیکوال د غزل یوه بیلگه :

دئ فساد رشوت روان په ادارو کې
نشته رحم د کاتب رئیس په زړو کې
خدای د مکره د چارواکو سره کار بند
خلاص به نشي هم په میاشتو په کلو کې
که ترې وپو ښتې دا کار مې څنگه کيږي
وايي ته پیسې ډالر لرې جیبو کې
که پیسې وي خلاصوو د کار په منډه
بې پیسو د څنډوو ډېر په وعدو کې
هم دې لېږو له یوه دفتره بل ته
تر څو ستړی شي په تلو او په راتلو کې
یا خو دا چې به له چانه پیسې پور کړې
یا خو نه خلاصیږي کار نژدې وختو کې
دلته حق دئ خوړل کيږي د بې وزلو
نا حق حق دئ احمد زیه په پیسو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرلیکونه

۱ - سریزه ۱-۷

۲ - دشعرونو مجموعه ۸ - ۷۴

۳- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ۷۵ – ۷۷

۴- نتیجه ۷۸

۵- ۷۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱تر۱۹۱۹کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې ستررول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوې دیموکراسۍ لاربښوونه کړې ده ، په تولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دې ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرټوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکوالان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسسینو څخه شمېرل کیږي، چې ظاهرآ یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې ښه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروا اوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستاینکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو ليکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړئ دئ .

غلام محی الدین افغان کومی لیکنې چې کړي، اویایې چې کوم شعرونه ویلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسیم کړئ، چې یوه واقعي بڼه یې لرله یعنی ژوند یې په حقیقی توګه په خپلو اثاروکې ترسیم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځینو شعرونوکې وینو.

غلام محی الدین افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاریخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنیز اختلافونه شته، چې یوه طبقه یې د بلې طبقې پرضد دریږی ،اوپه ټولو مسایلو کې اتحاد اویووالی نشې کولای، یعنې یوه طبقه یوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنیز اختلافونو درک کړي اودایې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټنې له پاره هم ټول افغانان په یوه سنګرکې دربدلای نشي نو ځکه یې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بیان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعیت موخپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرده خپل یو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنوري په ۱۷ تاریخ په سراج الاخبارکې دده یو شعردترجیح بند ذوالقافیتین ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعیتونه یې په کې ترسیم کړي دي دخلکو ژوند یې په رښتیني ډول ترسیم کړئ چې داشعرپه دې ډول پیل کیږي:

موږ بنه تعلیم یافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنیاکې اقتدار
هم به زموږ وای ډیر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترجیح بند ذوالقافیتین کې غلام محی الدین افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبیرته پاتې والي عوامل په۳۵ بیتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بیسوادي ، فقر، غریبي اوبیچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسېنوعلوموسره دخلکونا اشـنایي، دملت دزراعت بیرته پاته والی، اوله ابتدایي وســـایلو څخه په زراعت کې کاراخیســـتل ،دنوروملتونو دزراعت پراختیا اوپه معاصـر تخنیک سـره له لږ ځمکې څخه دډېرحاصـل اخیسـتل، په نوروهیوادونوکې اوداســې نورمهم پرابلمونه شـرح کوي . ددوی په دې حالت باندې لیکوال افســـوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ویجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشیني دغه ویجاړحالت سره یوکوي اوموضوع ترسیموي.

پو هاند عبدالحی حبیبي څو کاله پخوا دغلام محی الدین افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې لیکلي وو:

،.... شـــپیته کاله پخوا زمانه درپه یاد کړئ ،هغه وخت چاپېســـتوشـــعرنه وایه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پیروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښـتی وواودبنو په غشـي په ژوبل وو، دشـعرموضـوع اومحتوی یوزرکاله دغسـې راغلې وه، اوخلک هم په دغه لارتلل یو وارنابیره غلام محی الدین افغان دشـــعرمجرا بدله کړه، اوپــه ۱۳۳۳ هـــــــ ق کــال کې یې پــه ســــراج الاخبـارکې دکوم خیـالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستاینې پرځای دوطن په حقیقی دلبرپوري داسي بدله وویله :

زړه زمــا ډک دی لــه مینی دوطن
خپل وطن مـاتـه عزیز دی ترخپـل
تـــــــــــــــــــــــن

داموضــوع اوس موزته نوې نه ښــکاري، اوښــایي چې ډېرځلمي یې دبیان یوفرسـوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه یې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوې اوښـــایي چې شـــاعربه دپخوانی خیال اودزاړه مکتب پیروان ډېرغندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زمیني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نيټه دمحمود طرزي په مديريت دســـراج الاخبار مشـهوره جريده نشـر شـوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبيبي دمکتب شـاګرد وو، دغې جريدې ته دطرزي په غوښـــتنه انتخاب شـــو اودده ســـره دري تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودين ، فيض محمد ذکريا ، اومحمد بشير هم سراج الاخبارته وليږل شـــول. داوي دجريدې دمحرروظيفه اجراکوله، اوهم يې داردوژبې نه ســـراج الاخبارته مضـــمونونه اومقالې ترجمه کولې، په ســـراج الاخبارکې دداوي فعاليت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې داميرپه امربندی شـو. داوي دمحمود طرزي تکړه شـاګرد اوفکري ملګرى وو. چه دهيواد دترقي له پاره يې دهغه وخت په ســـياســـي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دى دخپلې ورځپاڼې په تولنيز ارزښـت ډېر ښـه پوهيده نوځکه دهغه ســـتاينه يې په يوه مثنوي کې بيان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاريخ خپورشو چې مطلع يې داسې ده:

اخبـارهرملـت تـه جـانـه
ضـــروري ده وا وره مانه
دملـت منـافـع غـواړي
پـرغـمـودملـت ژاړي

همدا ډول په همدې ګنه کې داوي دخپلې مورنـۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې يوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبيتونه يې د نمونې په توګه را اخلم:

پښـــتـو ژبـه شـــريـنـه
هـم فصـــيحـه هـم متـيـنـه
قـواعـد يـې خـوارښـــه دي
قـواعـديـې هـم لـړنـه دي

داوي که په دې شـــعرکې له يوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثريت اواغيزه په ګوته کوي، نودبلې خواڅخه داشـــعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښـتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتيا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې يولړ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښـه افهام اوتفهيم وسيله نشي کيداى، ځکه چې قواعديې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســـتقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښـــتو مکتوب کې دپښـــتو ژبې په تاريخي بدبختۍ وژړل ، نوعبدالهادي داوي په خپل مثنوي شـــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســـتاينه وکړه، اوهمدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه ځرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســـئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســـت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په ارياپي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو څيړنې له يوه کال څند سره مخامخ شوې، ولې په ١٢٩٣ کال کې بياله ســـره پيل شـــوې. دهمدې کال دســـرطان په څلورمه دســـراج الاخبارپه شـــلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبارافغانيه اين شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دســـراج الاخباردمطالعې نه معلوميږي چې په هغه جريده کې دپښـــتو شـــپږکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـــتونشراتوله پاره دپښتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ١٣٩٦ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسی :

,,ادبيات ملي، فارســـي ،افغاني هرقوم بزبان خود وهرزبان به ادبيات خود زنده است.,,

ددې دورې بل مشهورشاعرمولوي صالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل ســـره مقايســـه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکې خوشـــبخته وو نوهغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شعرکې دانګريز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړی جهانی جنګ چې ټول بشـــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســـيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتاینې موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو او هنرمندانوپه اثاروکې په ډېروقوت سره لیدل کیږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو دادیب لقب ورکړ، او هغه یې دیوه ملت له پاره دومره ضـــروري وباله لکه ودوجود له پاره وینه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ گڼه کې دسراج الاخبارپه ستاینه کې داسې ولیکل :

دا اخباررنگین گلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاریې زه یم ولې گلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکې بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پیړۍ په پیل کې مطرح وه هغه دملي ادبیاتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنګه چې محمودطرزي په یوه نقل قول کې ولیدل شوه، دملي ادبیاتو نه مقصد فارسي اوافغاني یعنی پښتو ادبیات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـویش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پیړۍ دري رســـمي اوداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره کـارکیده. ولې دافغـاني ژبې دادبیـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاینه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصیف کې یومکتوب ولیکه چې څوجملې یې دادي :

،،.... هغه تاثیرات چې په خپله مورنۍ ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب یې دادی چې ټول علوم یې په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصیل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدین افغان دســراج الاخبارپه ۲۳ گڼه کې یوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

یو اعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زموږ مبارکه ژبه رواج پیداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښــه ښــه مضــامین په افغاني کې ولیکې، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبروركوم كه څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې ولیکي اودسراج الاخبار مدیر صاحب ته دې راولیږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له ځوابه عاجزشـــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښـــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه مود ه وروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړی چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوټکي چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیری له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لو ستونکي ما خپلی سهوې او اشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســـراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـــتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دو همې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پانو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه برخه

دسراج الاخبارڅخه راټول شوي شعرونه

دريم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷-۶

دا څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی
رنګا رنګه ترقي ده څه عجب محبوب عنوان دی
وقت دعلم اوهنر دی بې قيمت رايګان دی
قسماقسم معارف دی نوردعلم درخشان دی
دهرعلم مدارس دی هم تحصيل په دېراسان دی
داله کومه سويه موږکي چې ظاهر اونمايان دی
پخوانه وو اوس پيداشو مګر فضل دسبحان دی
داخوعصر دسراج دی چې افغان ټول په روشان دی
عجب عصر دی جانانه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هرسړی اخته په علم که دهقان اوکه چوپان دی
صنايع اوبدايع دي وقت دعلم اودعرفان دی
ښتانه کيږدی نشين وو مردهغه چې نوم يې خان دی
اوس همه سوباخبره چه دعمر قيمت ګران دی
له عالمه باخبر شوه چه خورا لوی داجهان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــورعـــالــم هــم خــورا ډېــر دی   نـــه تــنــهـــا عـــالــم افــغـــان دی

تـــه ســـــــراج   اخــبـــارتـــه ګـــوره   چې دملـــک پـــه تن کې جـــان دی

ځـــونـــه نـــفـــعـــي دي ظـــاهــرې   چـــې بـــې ژبـــې دي ګـــويـــان دی

بـــی خـــبـــريـــې بـــاخـــبـــر کـــړه   لـــه عـــالـــمـــه چـــې ځـــه   ان دی

هـرســــــړی عـبـرت پـه اخـلـي   چې زه ځوک یم ځه مي شــــان دی

ديـــن دنــيـــا دواړه پـــه کـــې دي   ګـــــهــــربـــــاره درافشــــــــان   دی

پـــه ايشـــــيـــا کـې مـثـــال نشـــــتـــه   رشـــــــک اوردانـــګـلســـــتـــان دی

تـــی مـــديـــرصــــــاحـــب تـــه ګـوره   محـمـد بيـګ طـرزي افغـان دی

شـــــــه   مــديـــر   بــاتـــدبــيـــردی   دهـــرعـــلـــم   ګـــويـــا کـســــــان دی

ځـــه حـــاحـــت دی وبـــيـــان تـــه   چـــې اخـــبـــاربـــه   نـــمـــايـــان دی

دالـــومـــړی اخـــبـــاردی وروره   چې افغـان تول پـه روشــــــان دی

تـــولـــی رانــيـســــــی پـــه خـــپـلـــه   چـــې قـــيـــمـــت يـــې ډېـــرارزان دی

پـــه تـــش ديــديـــې قـــانـــع نشـــــي   ځـــان پـــه پـوه کـې خـوراګـران دی

بـيـحـــاصــــــل يې ګـمـــان مـکـړی   قــــدرمــــنــــد   پـــرقـــدرد ان   دی

اوس بـيـــا نـــورعـلـــی نـورشـــــو   پـــه پښـــــتـــو چـــې دې ګـويـــان دی

جـــانـــه ځـــه عـــجـــب دوران دی   چــــې راغـــلـــی پــــرافـــغـــان دی

خــپـلــه   ژبــه   مــوچــاپـيـړي   عنـــايـت دپـاک   ســــبــحـــان   دی

شــــــه شــــيـريـنـه پښــــتـو واوره   چـه   مضـــمون پـه ډېراســــــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی
زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی
په خپل ملک خورانازیږم ناري کړم څومې توان دی
زه صالح غلام دشه یم پرما ډېرده احسان دی
تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی
زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوڅومې توان دی
ډېرامید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی
شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی
علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی
مراتب دي خدای کې لوړي ترابده څواسمان دی
پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبار هرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه

دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي

احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت

معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي

په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي

دېرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوړاندي

ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب

دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت

فریبونه یې ښکاره کي عالم کي نانداره کي

په مقصد یي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي

په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي

په ادب اواقتصاد کي اخبارات یې ښه ازاد دي

کوته داچي داخبار منافع دي بې شمار

درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق

ای زما پښتنه وروره ای دمادستركو توره

هغه علم چي خرخیږي هرسړی ورته رسیږي

هغه دی دغه اخبار رانوکي كره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنیا کې شاوخوا هرملت ګوره جدا
په زورېې اخبارات دی په لکوېې مطبوعات دي
زموږ په ملکې یواخبباردی درافشان اوګهربباردی
په صورت کې هم یکتادی معناء هم دی پهمتادی
خدایه دې لري ژوندی چې ملت سي په ژوند ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲ نوامبر.

رنگا رنگ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي

هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت

چه فرصت پیداکي یاره انتقام اخلی بې واره

تیردروکالوته نظرکه په احوال یې ځان خبرکه

چې فرصت مندوکفارو څی ونکړوپه موږخوارو

بیاپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو

زړه موخوږ په مراکووو چې وروم ته بسه بازووو

پرمصریانو موږ له دزړه وینه موخوږله

چې ناله ایطالویانو یورش یووړپرطربلیسیانو

زړه ټوکرټوکړپه دی وو رشکي رشکي سرى پرې وو

چه داخه وشو ناکه فضل ته وکې الله

یوواررږغ شو چي روسیانو چپاویووړ پرایرانیانو

په زروعالم یې مړکې په ظلمت یې ملک ککړکي

په سوو سرى یې مرى کړى مخ په توریزې یې پرې کړې

پرزخمی زړومالگی پاش شوې پرې موغوشې لکه اش شوی

په گرداب کې دحیرت تولـه ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو   چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو   فکرزن جګرسوخته وو
چې داځه وسورحمانه   ته قادریې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو   چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه   غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو   دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو   فکر زن اودل سوخته وو

چه داځه بلا شوه پیښه   الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار   سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه   شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو   همه یورش یوړو پوترکانو

ځودولته سره یوشو   ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار   رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی   په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه   چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام   توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی   یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس   پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که   بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه شپه و ورځ یې موږ برې که

تی په خپل میان کې اخته کې عداوت په شه پخته کې

چه یې موږشو بالکل هیر په خپل ځان اخته وی ډیر

موږددې گوروسیلونه دوی همیش کوی جنگونه

او وموږته توفیق راکې شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رښتیا کړو عبادت دی بی ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو یوپربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو برې راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نوامبر

تقریظ

داخبـاررنګین ګلزاردی اخبـارنـه دی   چې هزاریی زه یم ولی ګلزارنـه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی   که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کـه بی علمـه خبردارڈی بی خبردی   که هوښـیار دزمانی دی هوښـیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښـه ده   پـه ګرمی ده دی بـازاربـل بـازارنـه دی

که سـود ا کړی دوکانداردہ علم ګوره   بـاانصـافـه ترده بـل دوکـانـدارنـه دی

خوارهغه شـي چه دعلم نه غافل شـي   چـه دعلم دولـت مومی بیـا خوارنـه دی

کافران ګوره په علم جهانګیرشـول   مـاوتـالـره دانـنـګ وداعـارنـه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کـې   مړیـه بولـه هرسـړی چې بیـدارنـه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشـته   کـه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خـونـخـوارنـه دی

موافق دزمـانی سـره رفتـار کړه   مخـالف دزمـانی شـه رفتـارنـه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه سـرده   تـل ترتلـه پـه چمن کي بهـارنـه دی

که فلک دغیرپه کام شـه غمګین مشـه   پـه دی ژرنـده همیشـه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اورې دترکوله وصـــاله   څو چیچلې یې دزلفو پـه مـارنـه دې

مســـتغني زه دمین په خپل ګفتار کړم   ســـتاپه شـــان ګفتاردهیڅ چاګفتارنه دې

مســـتغني یم زمـا نوم عبـدالعلي دی   زه پښـــتون یم په بل قوم مې څه کارنه دې

فارســي شـعرمې مشـهوردی په جهان   پـه پښـــتو ژبـه مې شـــعرشـــعارنـه دې
کـــې

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتیژی بار به وړی دصـــندلی   که له لوژی کیژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پیزارنه وی   خورا شـــــه اولوی تلتـک بـه رغوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لویشت په لویشت داکمکی وی   لس پــه لس کې لوینغری پــه جوړوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

لــه اولــه بــه دقــوس تــراخــره دحــمــل   پنځـه میاشــتی پـه کـامـل تعظیم کوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظیم نعمـت دی   څه شـــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفحه ۷

تـه کـره دځـمـکـې ګـوره نـظـروکـه زمـا ورورهٔ
څـه عـجـیـبـی اوازی دی رنـګـا رنـګ نـنـداری دی
عـالـم تـولـه دی پـه شـورکـې مرد وزن پـه شـورمـا شـورکې
دبـعـضـومـخ تـرقـي تـه دبـعـضـو داوپـسـتـی تـه
ځـینـی نـورمـلـکـونـه نیسـی ځـینـی خـپـل سـاتـلای نشـي
بعضـو نوی تهـدای کشـیشـو بعضـو خپـل رهنمـای پریښـو
ځـیـنـی والـوتـه هـواتـه ځـینـی شـوه پرځـمکـه پـاتـه
یـوعـجـب رنـګـه احـوال دی شـورمـاشـوراوقـال مقـال دی
دنـیـاده پـرشـور راغـلـی تـوریـدلـی قـهـریـدلـی
لـوی دول چـې پـردنـیـا دی پـه یـورپ کـه پـه ایشـیـادی
تول پـه جنـګ سـره اختـه دی پـه سـرووویـنـواغشـتـه دي
بـردنـیـا تـرخـپـل سـرتـیـردي خـان ومـان یي بـاالکـل هیردی
پـه یـورپ کـې زلـزلـه ده سـپینـه ورځ پـه توره شـپـه ده
دجـرمـن پـرغـلـبـه ده زمکـه سـره ددوی پرشـپـه ده
بـل دی هـرچـیـری اورونـه دتـوپـوکـیـړی وارونـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکې ابګوتونه

هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکې موترونه

دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی

دټوپکوتکه هاردی دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری

لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه

په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه

په یوه ان کې شي بریاد ددشمن په زړه سی بناد

شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي

یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته ګوره له دی حال دی خدای ژغوره

په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه شاد

یوعجیب رنګه احوال دی یوغریب منقلب حال دی

جرمن دی خدای ګمارلی روس انګریز ته یې شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کې جرمن خاندی خوشحالی کې

انګریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده

الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی

خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان

څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی

همت کوره دترکانو درومیانو عثمانیانو

بیدارمغزکاملان دی باغیرت عاقلان دی

دسلطان همت ته گوره مردانه غيرت په کوره

دهمت توره یې کښکلی دغیرت په لاس نیولی

افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی

چه فرصت په پیدا و روان شوپه رښتیا

غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو

ځینی ونیوی قفقاز په مطلب سوسرفراز

هم پرمصری حمله وکړه هم په سیوېزیې چپه وړی

بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی

عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه

ای زمابرادارانو! ای جمله مسلمانانو!

شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت یه عطا کړی

چه کفارسره اخته دی په سروونو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــــکری وکې چې ســــی زیـاد کـــافــران ســــی تـول بــربــاد

همیشـــــه ښـــه فرصـــت نه وی تـــل بـــری پـــرغـــلـیـم نـــه وی

ګـــاهــی ګـــاهــی ســــی پــیــدا مـــدام نـــه وی پـــردیـــنـــا

تــیــرکــلــونــه کــه مــنــظــر پــه احــوال کــه ځــان خــبــر

چــه پرموږ بــانـدې څــه حــال وو پــرېشــــان زمــوږ احــوال وو

دکــــفــــاروغــــرغــــړی وی شــــپــه و ورځ پــه موږ نغری وی

تــرخــولــه تــیــری بــی کــولــی لافــی شــــافــی بــی وهــلــی

وحـــرم تـــه یـــی نســـبــت دوی کـــاووپــه جــمــعــیــت

خــدای اختــه کړه اوس پــه خپلــه ســـــره وژنـــی یــولــه بــلــه

دادخــــدای مــــهــــربــــانـــی ده دخــــالــق نـــګـــهـــبـــانـــی ده

چــه یې موږ کړو ځینی خلاص شــــــکــری وکــې پــه اخــلاص

بــلــې بــلــې مــهــربــان دی دمــظــلــومــونــګــهــبــان دی

لـــه ظـــالـــم انـــتـــقـــام اخــلــی دی هــمــیــش مــدام

ای بــــاری پــــروردګــــاره ای قــــادره ای غــــفــــاره

خــوار افــغــان تــاتــه زاری کــه بــیــا زاری پــه عــاجــزی کــه

مــوږنــګــاه کــې لــه افــاتــو لــه جــمــلــوانــقــلابــاتــو

پــه ســـــایــه کــې مــودده شـــــا زمــوږ امــیــرحــبــیــب الله

اســـــوده لــری ای خــدایــه ای هـــادی اورهــنــمــایــه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځمـــاډک لـــه مـیـنـــی دوطــن   خپل وطن مـاتـه غزیزدی ترخپل تن

هریوګـل می دوطن پـه مـاډېرګران دی   ترکشـــمیره ترپـاریســـه ترلـنـدن

شـــیرین ځان می په شــیرین وطن فدادی   زه خودارنګـه فرهـادیمـه کوهکن

ګـلســـتـان مـی دوطـن لادرکـنـاروی   خـارســـتـان دی دوطن راتـه ګلشـــن

دوطن پـه حمـایـت کې ځـان مبـاح دی   پـه دامینی کې لازم دی ســـربـاختن

دچاپه ســرکې چه ســودا دوطن نه وی   ســـردده دی مســـتحق دی بریـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی   دهغـه زړه ه دی خـدای همیش لری غـــــــمـــــــجـــــــن

ســـاکنان دخپل وطن چې څوک غیربولی   هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـــمن

کـه ډېردی پـه جـهـان کې عـزتـونـه   دیرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملـت ودېن ســـراج اعلیحضـــرت دی   په جهان کې لکه نمردی دی روشـــن

هســـی شـــان ترقي شـــوی دده په عهدکې   چې پـه کـاروی دوی دپـاره څوزامن

مـدرســـی اومکتبونـه اوس جـاری دی   دهـرعـلـم دهـرکســـب دهـرفـن

شـــه توپونه اوس جوړیږی په کابل کې   اســـتغنـاموشـــوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـــایع کیږی پـه وطن کې   ډېرمرغوب لکه محبوب شـــه مزین

یومـدیریې چې جـامـع دکمـالات دی   خدای دی دی ســالم ســاتی له هرحزن

واقعات موچشـــم دید شـــوه دهرشـــهر   کـه پیکن دی کـه لنـدن دی کـه برلین

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعـا دافغـان داده ای صـــــاحبـه چه اسلام صـاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
څلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـیـاده بـخـتـوره ځـان خـبـرکـه سـنـوره
دروژی فضـایـل دېـردی لـه حسـاب تـرحـدتـیـردی
خـوراډېـرپـه ثـوابـونـه دی پـه ډک تـول کـتـابـونـه
روژه خـدای ده خـاص کـړی وخپـل ځـان تـه منسـوب کړی
داحـدیـث شـریف قـدسـی دی پـداشـان ,الصـوم لـی, دی
د,انـا اجـزی, بـه گـوره دی ددي پـه شـان کي وروره
خـدای ویـلـی پـه قـران پـه شـه طوراوپه شـه شـان
چـه شـهـررمضـان ,انـزل فـیـه الـقـران,
خورانیکـه میاشـتـه ده جانـه ځـان پرپوه کـه پرمـا گرانـه
رحـمـانـی انـوارلـه پـاس رالـیـژی سـم لـه لاس
هـم دهـرچـارزق دېـریـږی نـعـمـتـونـه پـریـوانـیـږی
روژه دری قسـمـه ده جـانـه ځـان کـه پوه واوره لـه مـانـه
درجـه چـه پـه ادنـاده ځـان خـبـر کـه هـغـه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه خــوړل اونــه چښــــل دی   اودبــطــن وفــرج ســـــاتــل دی

داروژه   ده   دعـــــوامـــــو   مـــطـــلــق مســـــلــمـــانـــانـــو

دنـــــيــــكــــانــــو   روژه   داده   چـــه   مـــقــبــولــه   د   مـــولاده

بــايــد تول اعضــــا نگـاه كړی   لــه گـنــاهــه يــې پـنــاه كـړی

تـه پـه پشـــــونـه پـه لاســــو   نـــه   پـــه   نـــو   روانـــدامـــو

پـــــرګـــتــــه   وكــــې   اقــــدام   خــپــل ځــان وســــــاتــی مــدام

اواعــــلـــــی   درجـــــه   داده   چــه تـرتـولـوشــــــه اعـلــی ده

چې زړه پـاک لـه مـاســـواكړی   وابســـــتـه يــې پــه مـولا كـړی

دا   روژه   ده   دخـــــاصـــــانـــو   دبـــاری   د   مـــقـــبـــولانـــو

چــه روژه يــې وی گـنـاه كـی   فـايـده نـه كی ځـان تـبـاه كی

روژه تـــی چــه گـنــه كــاروی   پـــه   مــثــال ددې بــيــمــاروی

چــه پـرهـيـز كي ميـوه خـوری   اوپــه لـوی لاس زهـروخـوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شمار ه ۷ ـ ۸ مخ ذیقعد ه ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه
قواعد يې خوراښه دی فوائد يې هم لړ نه دی
داوسیعه ده خورا ترتولو ژبو ددنیا
که تاریخ ته نظروکې پراثاريې ګذروکې
دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان
زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه
شعراراپکشي ډېردی ترحساب وترشما رتیردی
اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی
که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه
تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره
څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات يې تمام حل کړه
طبیعیت يې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی
نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی
چه بیان دخط وخال کي صایب پاته حکیم لال دی
صنایعوکي سلمان دی بدایعو کي طوفان دی
که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی   چه دی یغرق په خطوخال دی
جداطرزلوی جدید   هم اعلی دی هم مفید
تعلیمونه درکوی دی   له هرشي دی خبروی دی
دصحت دحفظ دپاره   قواعد کي درشکاره
داولاد په تربیت کي   خورادپرتاکید شدت کي
هم په شکاردی پوهوی دی   هم شه کارد رزده کوی دی
په تاریخ کي فکردی کړی   دعلوموذکردی کړی
جیوکریفی کي دغږیږی   په هررود کي دی ګډیږی
چه فارسي اشعارد ده دی   هغه هم بی خونده نه دی
پشتو غوندی هرسونه دی   بیاهم دوی بدنه دی شه دی
تخلص خپل دی ایژدی   په پارسی قول کي روهی
په پښتو کي چي مقال کړی   تخلص خپل دی خوشحال کړی
عرض داچي خوشحال خان دی   خوراشیرین بیان
هم دده له شه کتاب   مامعلوم کړمستطاب
په پشته یوزرووشل   یوبل هم باید شمیرل
تولد سو خوشحال خان   چه خوشحال یي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶
ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال | په دنیاکې دی هرشـــي لره زوال
هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــته | دی ثبات دمحمـدثـانو دیرمحـال
پادشـــاهان دګذشـــته زمانی څه شــو | چه دوی ووصـــاحب دجاه اودمنال
خبردار له ســـکندره کل جهان دی | چه دی لاړ شـــوله دنیا نه بی مجال
لاشــي مړشـي چه اجل وده ته راغی | نه په کارېي پادشــاهی شــوه نه اقبال
دبـابـل اودنـیـنـوی ســـلطـنـتـونـه | داسـي تیرشـو لکه تیر شـي دچاخیال
دبرمکو کروفرپه داشـــان تیرشـــه | لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال
وروره ته که شي فصیح لکه سبحان | اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال
اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شــي | اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال
اوکه عقل دلقمان جمله ســـتاشـــي | معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال
اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي | اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال
اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي | کـه پـه حیـاکې شـــي عثمـان خوش خصـــــــــــــــال
اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شــي | ابوذرغونـدی کـه یې صـــادق مقـال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شــجاعت کې کـه خـالـدزوی اوپـه خط کـې علـی زوی دهلال
دولـــــــــيـــــــــدشــــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت نـه دسـيال وی پـه دنیاکي نـه مثال
شـــــــــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شــــي تـه بـه وکړی لـه دنيـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصـح مشـه ونورچاته مګرته که شـي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زما زړه دوینو ډک دی بیقرار	نن ستم دکافرانو شو بسیار
درسول درویه فضل وکړی رب	په امت دخپل حبیب بزرگوار
ستمونه دکفاروچه حساب کړم	دوی تیرشوی بیله حدوله شمار
دوی په زړه کې رحم نشته په اسلام	جوړیي دېرلکه جوړپه اهل نار
طاقت نه لرم چه لږ بیان یې وکړم	ددې جفا له ستمونوڅه اخبار
ترسایانوکافرانووقصد کړی	چه دمسلم دپاته نشي یو دیدار
شي اخراج مسلمانان ټول له یوریا	حلقه تنګه دپه دوی شي دېرکار
ورو ورو دپه اشیا کې هم مفقود شي	مگرخوک چه دصلیب شي پرستار
دصلیب بیرق دپاس په مکه شي	یو دوشي په مدینی تاخت وتاتار
مسلمانان چه نوی بیاپه نصاری شي	په رضا یاپه جفاواړه کفار
نن یونان باغی له حکم دسلطان شه	صبا ورځ سرو په شوه خودمختار
انگریزووچه خیرخواه یودبلوچو	په داچل یې کړقبضه ددوی دیار
دقلات خان اوس بندی دی په لاهور کې	ځکه دانګریزبلوچستان شه باج گذار
مراکوکې چه د ورونو سره جنګ وو	اوس فرانس په کې عزیز دی بی پیکار
په ایران کې هم دغسی حال بنکاریږی	چه ټول شوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه فریـب یې مســخرالجیر پـاکړه هم تـابع داســـې ســلطـان دزنګبـار

دانـګریـزډېرفـریـب پـه داویـنـاکې چـه خیرخواه یود ادم دټول تبـار

هیڅ مطلـب نورنلرو پـه زړه کې تـمـیـزتـاســـوحـوامـوروه ادم پـلار

اعـانـت لـره راغلـی یـولـه لـری دخـوارانـو کـړومـدد بـرادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په ښـه شـــــــــــــــــــان دوی خـوظـالمـان لـکـه لیـوان دی دېــــــــــرمـــــــــکــــــار

شرمښـان چې یوځل پریوزی په رمه کـــــــــــــــــــــــې لحـاظ خونـه کړی دکبـاراودصـــغـار

فلسطین چه په قبضـه کې داسـلام دی په اسـلامبول کې داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چې دوی خواهان دی چـه علاج غونـدی مبزکـاندی پـه دار

دانجواوصـــلیبی جنګونـه کـه نـه وو پـه منبزبـانـدې لـه یورپ دتـارتـار

دسـلطان صــلاح الدین په زمانه کې تول یورپ چه یورشـلم کړه حصـــار

له کفارواکثرمړه شـــو په میدان کې نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســه قصـــوروه داکلام په باب لیکلی چـه روضـــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کې چه مسـلمان شـوشــهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یې دسلوکالوپرینښود نـه پـه غیژکې دمورطفل شــیرخوار

چه عمل زمونږ بدل شوحال موبل شو لکـه وی وعیـد لره لوری دقهـار

دېرکلی یې خـالی کړه لـه ســرونـه عمـارات خـالی وشـــوه بیـا پـه نـار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونـه داتلی ســـه عجب نـه دی   چـه لږ حـال دانګریزانو کړم اظهـار

پـه ظـاهرکې انګریزان مهذب تردی   پــه بـاطن کــه دوی بـدتردنورکفـار

اول داچې اوس سالارددوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چې دمســـیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســــرداردی هم یې پلار

چــه دکـړی ووبــیـان اطــالـیـه تــه   چه اســـلام دی دېراشـــد اغزی دلار

دېرثواب دی چه خارلری شـــې لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـې اســـتبعال داســـلام کړی   لـکــه شـــې دروواېـنــه دمـرغـزار

قلم بنـدبـه یې زرمــه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشـــجار

دعــادافــغــان داده ای خــالــقــه   چه تل وی تول دشـــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ـ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

پـه عـالم کې څـه غوغـا ده نوپوهیږم چه دروغ ده که رښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداســـلام ســـره حملي دی غلبـه ده کـه غزاده نـه پوهیږم

چه اســلام لره به غم وی که ســاده ده داژراده کـه خنـدا ده نـه پوهیږم

جنګ دکفروداســـلام که قیامت دی اخرت دی کـه دنیـاده نـه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی نـه پوهیږم څـه بلا ده نـه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنګ که رســتختیزدی کـه دکـل عـالم فنـاده نـه پوهیږم

رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کـــــــــــــــــړه توره شـــپه ده که رڼا ده نه پوهیږم

عــاقلان دی زمــانی دی لیونی کړه داجنون دی که ســـودا ده نه پوهیږم

مســـتغني کـانـدی ویـنـاپـه هرژبـه چـه دده څـه مدعـاده نـه نـه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عین دی بلي بلي ثـابـت شــوی پـه قران

ارویـدلی بـه دی وی چـه خلق وایي رعـایـادتول پســونـه شــه شـبان

هغه پســه چه اطاعت دشــبان نه کي خــودبــه یــي وخـوری دی لــیـوان اوشــــــرمښــــــان

پســه دځان په شــروخیرکله پوهیږی لـه رمـه ووزی لقمـه ســی دګرګـان

چه جداجدا ســـی دوی خپل شـــپانه لیوه خپل مطلب حاصــل کي په داان پــــــــــرېــــــــــږدی

چه لیوه په رمه ګډ سی حال یي داوي په ســـرووینو تول لړلی پري لمان

جـدا مـه شـــه جـدایي توره بلاده همدغه له خدایه غواړي دښـمنان

ددښـــمن همدامطلب دی مثال واوره لیوه څه غواړي له خدایه بادوباران

جدامه ســی له رمی شـپانه قبول کي اوکـه نـه وی بیـابـه وکي ډېرارمـان

په رکاب کي په ســرورکي شــه تابع ســـــــــــــــــــی شکری وکي زموږ شبان دی مهربان

دهرشــپـه تعظیم لازم پرهرمیږی اوکه نه کي خود به وکي ډېرنقصــان

باری خدایه ته توفیق راکي وموږته چه دخپل پادشــاتابع شـوپه ښـه شـان

شـــه توفیق داطاعت وموږ ته راکی چه دی خپل امیر تابع ســو په قران

څـونـه لـوی نـعـمـت درب دی پـــــرمــــــوږســــــوی چه پادشــاه مومسـلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زموږ شبان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنګی کي تولـه یو کانـدی جملـه مسلمانان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډېر عمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن په زړتیاکوی ترکومه

همیشه به خوب خنداکوی ترکومه اعتماد به په دنیا کوی ترکومه

دارفتاربه پس شاکوی ترکومه

ځوبه ګرزی په دنیا پسی زهیره ځوترځونه یې په غمکي یی دلګیره

ای دخپل نفس وهوا په دام اسیره ځوبه پټ له مرګه ګرزی سپینه ږیره

په روشانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اسانی پردنیا غواړي

ځوترخوبه له خپل عمر بقا غواړي ستامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چه ددهرله یارانو وفا غواړي صیاد ی په دعنقا کوی ترکومه

عمر تول تیرسو په لهو په لعب کي زنده ګی موده په رنج اوپه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کي شکرنه کوو هریودي په غضب کي

ځوبه خوف اونه رجا کوی ترکومه ته چه دابدی پیری کي په دنیاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څه ســـترګو به دربیږی په عقباکې	شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې
چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کــــــــــــــــــې	تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه
دروغ پرېږده رښـتیا وایه نیکه صـفاته	بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاته
همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه	راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه
داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه	نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکــــــــــــــــــــــه
نه به عمر دی له ځانه ځوک رضـا که	بلکـه هرځوک جوروی چې دپیـداکـه
ننګ نـاموس دپه لوی لاس ســـرولی تـــــــرشـــــــــاکـــــــه	دوطـن بـه حق جفـا کوی ترکومـه
چه ددېن بناورانیږی باک دی نشـــته	په رشـوت ګوتی جوړیږی باک دنشـته
ګنـاهونــه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه	ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشـته
تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه	پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه
شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه	هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه
دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه	راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه
ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره	ورک ســه ورک ســه سـپی مه رازی تـــــــــرکـــــــــــوره
عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــیـــــــغـــــــوره	دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره
تـه بـه دارنګه ســـپیتیا کوی ترکومـه	چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومــه و جهــان تــه   ته چه پند وايي ناصـــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه که افغان
تـــــــــــــــــــــــــــه

شـــکايت بـه دقضـــا کوی ترکومـه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶ـ۵

درحمان بابا په شعر مخص

څوک چې ورک له خپل وطن وی څه به خوب کا ستمګر چې ګلبدن وی څه به خوب کا

مبتلا چې په شیون وی څه به خوب کا هغه څوک چې به مین وی څه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب کا داجهان دی پاته تانه هم له مانه

دقضا چاره خونشي له لقمانه څوک کری نشي علاج دمرګ دوانه

هرنفس د سری تله دی له دنیانه چې يې هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

له خوشي اومسرت نه خنداکیږی په بیلتون کې خندانه وی ژړاکیږی

خوب بستربانديې سره داشناکیږی چې عاشق له خپله یاره جداکیږی

که دسلو شپو کرمن وی څه به خوب کا چه مفتون شي څو اوربل دده په زړه شي

ناآشنا له خواکه خوبه له لیمه شي عاشق نه دی که بی یاره دی ویده شي

درقیب له جوره خوب دعاشق نشي دهغو چې یاردښمن وی څه به خوب کا

بی کسی می هرګزنشوه غمګساره ازاده لکه لاله یم له ګلزاره

تماشي ته می عالم راځی بیشماره چاونه ویل چه له څه يې بیقراره

چه په اورکې يې وطن وی څه به خوب کا زه په شان دکواکب شب زنده داریم

هرګزنه یم سترګی پټی بی قرایم هرسحر زه له ژړا سره دوچاریم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل ډېرافګاریم   څوک چې داســـې زارغمژن یې څه خوب کـــــــــــــــــــــــــــــــــا

دچاکارچې شـــکایت ســـی له هجران   ممکن نـه وی چـه بیرون شـــي لـه نیرانـه

امیـد مکړه خوب خنـدا شـــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چې یې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی   هم قیمـت کلـه گوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشـــادی   پـــه ظـاهره کـه مفلس اوقلنـدردی

کـه لبـاس دبی کمـال وی دزربفتو   دائی ځـل دی دحريروهغـه خردی

کـه لبـاس دبـاکمـال وی دکربـاســـو   کمـال ده لره خلعت دی هم زيوردی

ځوک چه نه لری کمال واوره افغانه   کـه غنی وی لاخوتـانـه مفلس تردی

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښـــتـانـه کـه ادم زاد دی   پـه خـويـونـوکـې عـنـاددې

نـه هـمـت لـری نـه عـقـل   خوښ هرګوره پـه فسـاد دی

نـه دپـلارپـه ويـل کـارکـا   نـه پـه نـغـت داسـتـاددې

چه په دوی کې يوپې شـه وی   دهـغـه دسـرجـلاد دی

يودبـل پـه کمی نـاسـت دی   ځـکـه تـل پـه بـلا يـاددې

اول زه دانـوردپسـه   خـو شـتـه واړه داهـدا دی

پـه نـفـاق يـې واړه ورک کړل   کـه شـجـاع دی کـه جواردی

نـه قـدرشـتـه نـه پـدل   دپـرتـرموروتـرجـداددی

دالاشـکـرکړه خوشـحالـه   چـې بـنـده نـه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

دېرڅنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی　که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی　شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

ګل موخپل بهارموخپل بســـتان موخپل دی　ګل موخپل ســـوســـن موخپل ســـنبل موخپله

ریحـان خپـل نرګس خپـل ســمن موخپلـه　کشـــت موخپل زمین موخپل ګلشـــن موخپله

ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه　لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی　جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی　نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســـاقی موخپل دوران موخپل دی　پســـته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی　طبیب خپل حســیب خپل دشـــمن موخپل دی

ګلیم خپل بـازارموخپل کشـــتن موخپـل دی　زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصـیغه دنحومسـتقبل دی که ماضـی موخپل دی　یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــوخـــپـــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســـمه ا راضـــی مـــوخـــپـــل دی　شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســـپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی　کارموخپل روزګارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی　ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی　کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشي چه تول خپل یوپه اخلاص څه نوکری وکــــــــــــــــــــــــي   څوک چي دی نادان وی هغه کس ته رهبری وکــــــــــــــــــــــــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددلیری وکي   پردی نشـــتــه گرده خپـل یو شـــکری وکي

ملک خپل افســـر خپل ســـلطان موخپل دی   درست سره اخباریو دیوانه په میان کي نشته

بی دجان قربان بل افســـانه په میان کي نشـــته   هیڅ دفرانســـیونشـــانه په میان کي نشـــته

شـــکرشـــکرچي بیگانه په میان کي نشـــته   مـدیرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشــــاه زمونږ دی مهربـانـه نظروکـه   دېرعالی یي نیت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزیز جـانـه نظروکـه   عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خپـل بیـان خپـل قلـم موخپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه شماره شپېږم کا ل ۵ – ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختټک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی

زمـا بـه دارنګـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســـاقی تل به دداســـت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســـربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشـــق یې خپل زړګی کباب که

راســـه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســـی فراغت وی که به نه وی

کـه ددید هوا لری بنـــه فرصـــت نن دی غمـازنشـــتـه ځـای خـالی فراغت نن دی

ژرســـه ژرســـه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصـورت کې ساعت نن دی

ګوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطـن پـه رنـج اختـه یم بی ترتیـب

نــه رغیـږم بـه دوا ای زمـا نصـــیب ای زمـادســـترګوتوره ای حـبیبـه

پـه رښـــتـیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راځرګنـد دی ددیداردوعدی څنګ عجب خونـد دی

پـه هوا می ددیدن زړګی خورســـند دی دوصـــال وعده دی وکړه ستا سـوګند دی

پـه داکـارکې بـه غفلـت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسـوزم ایری شم

کـه بی قـدرلکـه خـاوری دکوڅی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم

کـه پـه تـاپســـی ملنـګ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر بـه زه هغـه ســـــاعت خوښ کم   چـه دغشــــي دمژګانو پـه زړه خښ کړم

یـاددې چـه دویـل   چــه تــابــه خوښ کړم   سـپینه خوله کې بی روی یاره درپیشــکش کــــــــــــــــــــــــــــــــم

په خوشــــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشـــه راشـــه په هجران کې یم ناکام راشـــه راشـــه

ځما ورد صـبح وشـام راشــه راشــه ای زمـا دزړه ارام راشـــه راشـــه

ســـروقد ګل واندام راشـــه راشـــه واړه خلق دصـــنم مـدح خوان دی

هم له لاســی دپرخواران سیندبرباندی هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړ ه خوبان یې مقتدیان دی دهمــه واړوامـام راشـــه راشـــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــــاهـــــــــانـــــــــو

ایمـان وړونکې دشـــیخـانو دپیرانو بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشـــه راشـــه مهجور زړه خوله فراقه زیاتی چوی

په هغه بانـدې کول درحم دپربـه نـه چه په ســـرغم غمون دپرپراته وی وی

خدا زده بیابه هسـی وقت که به نه وی زه نه پوهیږم له ایام راشـــه راشـــه

په دروغوهســـی تـه ولی وینا کړی دوصـــال وعده همیش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شیدا کړی نن هنګام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنګام راشـــه راشـــه ای محبوب راســـت قامت خم ابرویه

لب شـــکر دندان ګوهر شـــیرین کویه نـازنـین مـه جبین ســـتم جویـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو یه ســـنبل مو یه ملک خو یه عنبر بو یه لاله فام راشـــــه راشـــــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـاط دی بلکـه دی د مســـــافرو یورباط دی

په هرلورکي غم موجود مفقود نشـاط مـبـارک ددومـیـنـواخـتـلاط دی دی

تله دی تله دی له جهانه راشــه راشــه یخ کابل کي می په زړه بله لمبه شــوه

لــه فراق ســـینـه اتش کـده شـــوه لــه فراق ســـینـه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرېږده رڼا ورځ راباندي شـپه ماغریب لره قاتل دعشـــو ه شـــوه شـــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــــه راشـــــه

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشـــه په ســـروواړوه گلگون ســـاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په گلســـتان کې په راتگ دنوی کال جلوس طـاق دنصـــرت ترمری قوس دقزح مـــــــــازدیــــــــــگـــــــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــــاحــت دبلبـل تقـدیر گته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په گلشـن کې کسـی سـودقدم گل دکلارد شـــــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولـگیـد ســــری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــــــجـــــــــمـــــــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســـتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیگر

ده ژلی مرغلری ارغری پربـانـدې د گل کړه ایینـــــی دی بوتی بیا دگلوتاج په ســـــــــــــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســـرلی راتـگ وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــــهنشـــــاه دافغـان داودل ســـــالار مری توب دری فخر شـــمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصـــروه مزته شـایي چې امیرنـه مو مـدد غواړي دجرمن قـــــــــــیصـــــــــــر

جارج وراســـتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددگـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسې نه ولیدلی پښتانه په خوب هم نه درلود په دی شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کي نه دی سال دی نه موخی کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په ربنتیا چه ته یې نن کسرا په عدالت کي ته یې له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی در ته وه قدرت ده خدای داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کي که چارحم مجسم وی ته یې چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم زمری ته دریدی نشي داانتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکي ارلان حیران په ذکاوت دی پطربورغ کي وومااشدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم ترهغه پوری چه پرځای خپل تینګ وی غر

ترهغه پوری چه دنیاکي وی ماشام وسهار ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضورسراج سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشــــیـاوشـــي ســـتـامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکي داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســـــینـووویـل که دتاخوشـــي وی زه تردی وه به وایم بـــــــهـــــــتـــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چي شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حيات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي خيالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامين په سل رنګه تل دی که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول يوروپی په خپل مابين کي لتاړ دوه کاله کيږی چه جګړم په دريابوبه کار

له ايشي لری غواړي وچلوی په موزه بار دين اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول يوروپی په ايران راغلی تمام فريب موجوړکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفريقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام خيال دايران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم يورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز ښويوتربله تمام نشي په چاښه کوی ناز

داسي فريب ظاهر دخمن بادين هم دين هم راز تيکي نه واوری موږ خبريو په حصاربه شي

داخبرولی ښمک لومی دی که ښوک پوه شي پکار ايرادمه کوی دی ملک نه دېربه ووينی خار

بيا به پښيمانه شي ناری سوری به وکړی په زار صاحب ددين رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږامـت دمحمـد رســـول الله یو افغــان | په دین میتن باندي تړلی یو په ســـرپه ځان
ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عین ایمان | که نژدیکیت دبدووکړی په سنګساربه شي
دانصــیحت له زړه ســوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــــــکـــــــــــــــــــار | ګنــه حملولره تیـاریوپـه کو مـک دغفـار
خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقـــــــــــــــــــــــــــــــار | ددین دبنـــمن زموږ ظاهریاســـتی مرداربه شـــــــــــــــــــــــــــــــي
عرض بیګی درست حال ونه وایه دافغانانو مـــــــــــــــــــــــــــــــرام | په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام
پادشاه چراغ ددین ملت غم زموږ نشته تمام | کافران واوری درته وایم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بیګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم کال یولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م. ۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ که به تعلیم یافته وی داثار — هم کامل وای په صنعت دکار وزار

اوس زموږ به وای په دنیاکي اقتدار — هم به زموږ وی ډېرهیبت په ټول کفار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار — مگر موږ خویوتراوسه لاپه خوب کې دسهار

دالاشکرچې اعلیحضرت دی ډېرهوشیار — ورنه مونږ به وولـه پخوانه ډېر خوار

گل علمونه حاصلیږی په دی دهرکې په قرار — که تعلیم کړی طالبان زموږ دوطن په هردیار

که فقه اواصول شي خبردار — بیابه خبرنه وی دعربو په اشعار

که چیری زده کړی په منطق کې ښه گفتار — دی به فقه گوری په نظر داستحقار

که دی حاصل کړی په حساب کې اختصار — بیا به نورعلمونه دی گوندی بیکار

نه خبر له مساحت اواقلید سروی زمایار — نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارسطو منطق پسي گرزیدی بسیار — دبیکن منطق تاتنبدی په تلوار

علوم که مغربی که مشرقی دی رائج کار — کفارچه پرې خبردی نکوی زان عار

دی خووی دنصاراله حرفتون پرهیزگار — په داشان کله پرهیزکاڅوک له کار

استعمال دضفوپی په داشان کړی دی په جار — چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايي نتيجه دبی خبری دطلب خوار	چه دی نکړی هیڅ پروا دزمانی په کاروبار
که څوک ده ته بی خبروايي دحسدشي په گذار	مگردی په حقیقت کي بی خبرګنی تلوار
الغرض په سلوکس کي څوتن بيا په شمار	چه دوپی وتړی په سردفضیلت یوسپین دستار
بیابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار	چه والی دچین موڅوک دی هم پادشاه دتاتار
توبه ده له شکوی دعالمانو صدهزار	ولی عالمان دی دنبیانو میراث خوار
په ایذ اوحسد نه دی زما گفتار	زه محب دعالمانو هم ددوی یم خدمتګار
هغه څوک خوکافرکیږی په دی کار	چه دی گوری علما ته په نظر دخوارو زار
اوس خوداضروري دی مونږزده کړو له کفار	هنردفلاحت اوتجارت هم کښتوکار
په فرانس کي دومره پوځکی وی بیشمار	کله وی زموږ دوطن دولی بیخ یادچنار
په فرانس کي له بسوی نه حاصليږی دامقدار	لکه دلته جریب اودقولی وی پیداوار
دځمکو زراعت په فلاجت دی انحصار	بلکه ټول جهان په زراعت دی مرغزار
زه چه نظروکړم په حالت دزمیندار	بی واره په ژړاشم په صداشم په کوکار
دوی خوبی تهذیب اوبی هنردی هم نادار	بلکه بی خبردی په صنعت دکښت وکار
لاتراوسه یي هغه درانه جغون هم اسپار	بل لاداچه نه پوهیږی په سادین هم په شدیار
دوی مدام وی دپرشایق په داسی کار	چه دوی مره کړی یوتربله په یوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار بیاهم ســـل ځله بهتر دی له عابد رشـــوت خـــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار گـــویـــا دوی لـــره حـــلال دی دامـــردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندې بـــار بـــار هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عـذاب دی دقـهـار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردګار هغه څوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار
نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار ولـی اوس خودوی دی عزتمنـد هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســـفله پرور ورنه مابه په یخ کړی وی ځګر هم خپل تتر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ – ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشک وعنبربولی په داچین کې به خطا کوی ترکومه

یاچه شوندی دیارلعل وشراب بولی روانه کې نارواکوی ترکومه

بیاچه مخ ددلبر شمس وقمربولی په تخمین به داسود اکوی ترکومه

لمرپه دوګوتوهیچا نه دی پټ کړی ته به دادحق اخفا کوی ترکومه

نه رسیږی دچالاس یې وکاکل ته ته دزلفو به سوداکوی ترکومه

دلبران تول بیوفادی وفانکه ته بی طمع دوفاکوی ترکومه

معشوقان دعاشقانوقاتلان دی ته دترکوتمناکوی ترکومه

په یوه اداء دی درست عالم قتلیږی ته به دانازواداکوی ترکومه

په یوه نګاه ژوندی په بل دی مرمه دغه لوبی به په ماکوی ترکومه

دزړه وینی می غذا دوامی نشته ته به ماته لابدوا کوی ترکومه

دادترکودغمزوزخم ناسورډی په ناسوره مداواکوی ترکومه

دجفا په تیغ دی تول جهان تباکیق ته به داجوروجفا کوی ترکومه

دادزلفواودخط لشکری ګوره پرسیین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینان اوانګریزان سره جنګیږی ته بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنگوپه تیغ زړه زما سوری شو   دجرمن به تمنا کوی ترکومه

دیورپ وحال ته گوره حال په څه مو   خوشحالی به په ایشیا کوی ترکومه

راشه راشه سترگی وموږه بیدارشه   دنرگس په تماشاکوی ترکومه

سم سری سه مجنونی پرپړده افغانه   ارزوپه دلیلا کوی ترکومه

دغنچي په شان خاموش سه خوله که پټه   ته به گل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شو جه بیدل دپښتنو وه   ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباسی نه پنداخلی افغانه   چپ سه ته به داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپیږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غزل

نوی خلق نوی رسـم نوی کـاردی نوی ګـل نوی بلبـل نوی بهـاردی

نوی شــاه نوی ســپاه نوی فوجونه نوی ګز نوی ســکه نوی بازاردی

نوی نوی زلمی وینم زاړه ولاړل نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزګ نوی زاهد نوی حکمونه نوی نوی په هرجای کي دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونه نوی نوی ســوداګرنوی بی پـاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شـه نوی نوی معشـوقی نوی سـنګارشـه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شـوه مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کي شـولی دېری پـه زړ ومینودچـاکلـه اعتبـاردی

نوی نوی قصـــی اورم حیرانیږم په جهان کي یوتربل نوی زوکاردی

زاړه چي نوی راشـي نوی همـه زوړشــي داحکمت نعمت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما

نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم

چاته وژاړم پرچابانډې فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندې بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکې ابدی سوم!

ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !

اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   په قفس کې دزندان جګرسـوختـه کی

اوس بـه ګـرزیـدم ازادپـه چـمـنـوکـې   الووتم بـه پـه صـحـرا اوپـه بـاغوکی

بنـه به ګرزیدم خوشـحاله په شـګوفوکی   ولی اوس یم پـه غموپـه انـدیشـوکی

چـه بـنـدی دی دقفس کړمـه صـیـاده   خـدای دی مـاغونـدی بنـدی کـه ای ازاده

الـغـرض چـه ده وهـلـی دانـعـری   دقـفـس لـه لاسـه ووپـه غـلـبلـې

چـه نـاګـه دچمن بـادراغی د کشـې   چه پرونشـسـت دایه وواته له خولی

مـګـردابـاد دوطـن دخـوا راغـلـی   چـه زمـا صـبروارام راڅخـه وړی

یوسـاعـت متفـکرووحیران پـاتـه   نـه یـه شـکروشـکایت کـاوه وچـاتـه

چـه بیـا بـاددچمن راغی دده خواتـه   اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته

لکه زه هسـی بندی سـی ای صـیاده   دوطن پـه جـدایې سـی ای صـیـاده

زه چه فخر دچمن زیب دبوسـتـان وم   غـوړیـدل ګـل دخـپـل ایشـان وم

دبـاغـودشـوبـاغـچـو روح روان وم   دسـروګلوپرشـاخوبه نغمـه خوان وم

دپـولادوپـه پـنـجـه کې دبـنـدی کـړم   دهرکس ودنـاکس دی ریشـخنـدی کړم

زه به تل دباغ پرسـر شـه په هوا وم   شـاخ پرشـاخ به بیا په څه نازوا داوم

دګـلانـوپـرسـروبـه پـه خـنـداوم   په ځالی کې به وم ناست یاپه صحراوم

نـه بنـدی وم دقفس نـه می هیڅ غم وو!   نه می اوشـکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم	په گلشن کی به دعشق نغمه سراسوم
چه له پورته به پرگل باندې راتاسوم	وسمن ویاسمن ته به گویاسوم
ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما	چه ندیم وگل خانه ده په چمن زما
هغه گل هغه پسرلی هغه بهاردی	دنرگس اوشگوفه گرم بازاردی
دطوطیانوپه گلشن کې چغهاردی	په چمن کی دبلبلو چنهاردی
پرگلانوالووته کاپه خندا!	زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!
زړه می ډک دی سره چووی دارمانه	خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه
نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه	بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه
که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !!	بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!
ځوترځوبه یم په دی جوروستم کې	ځوترځوبه یم په اه وپه الم کې
ځوترځو به په ژړایم اوپه غم کې	ځوترځوبه یم دارنگه په ماتم کې
چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله	نوبهتردی مرگ تردی ژوندیوپه سله
بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو	زماخیال سوچه دغم متحمل سو
بیایې ناری کړی همرازه دسورگل سو	ویل اه چه دصیادلاتغافل سو
ځان که مرچه له ذلت نجات مومی	په گوشه کې دعدم به حیات مومی
که څه نه دی شه وماته په داشان مرگ	ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرگ
خودژوند دپاره شه دی ناگهان مرگ	په هزارځله بهتردی ترزندان مرگ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســــهارخپل مرگ په قفس وینم ولی نــه مرم چـه بــه بیـا زه قفس وینم

پـه حســـرت اوپـه افســـوس بـه داویلـه وګلشـــن تــه یې کتـل بیـا یې ژړلــه

دقـفـس ودروازه تـه یـې څـغســـتلـه لاریـه نـه وو وزرویې ســـرپـه ولـه

پـه هواســـوســـربی ونشـــت لـه قفس وینی توی سـوی سـوړپوړولوید له هوس

ســـرترپاته په ســـروونوکي غرقاب وو ځان بایللی زړه زخمی حال په خراب وو

یابیهوشـــه یا پرهوش په اضــطراب وو چه پرهوش به شـــوګویانه په داباب وو

ســـرمـی بـایـلـووپـه هـوا دازادی! شـــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پـه هـوا دازادی مـی وزرپرې ســـو شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم نــه چـه پـاتـه پـه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

يووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشـــاهانوغټ زکین دی هغـه زموږ ســـراج الملتـه والـدین دی
مقتـدی اعلیحضـــرت رکن رکین دی دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی
پراســـمـان دعزت نمردی غوریـدلی مســـلمـان دده پـه تخـت دی نـازیـدلی
ملاکړه تیټـه اســـمـانو دده لـه تیغـه چـه قـتـل ددښـــمـن کـړ بـی دریـغـه
کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی تللی ډوب دده پـه درپـه دق البـاب دی
تمنـالری چـه موچي یي رکـاب کړی اوپـه ســـترګویي داس دپلـه تراب کړی
مملـکـت زمږ ابـادتـول یـي ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشـــمن یي تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

سه عجب خوب وو چه می ولید ه سحر زه یم په یوروپ کې اوگرځیږم لروبر

ټول یوروپ اخته دی په غوغا په یوتربله وژنی په ټوپک اوپه خنجر شوروشر

ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲ ومی کړه پوښتنه له یوچانه په مدار

وایه چې داملک داشاننی ۳ که غوندار دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په گفتار ۴

چه داملک دعاقلانودانایانودې بسیار داهغه یورپ دی چه دی جای وودهنر

بیامی له هغه نه استفسارکی په داباب دوی ولی پرېوتل دزمانی په دی گرداب

ده وی حقیقت کې پرنگیان ووپه شتاب چه ورک دی له جهانه مسلمان شي په عذاب

زه که اوس خودوی شول په دنیا کی په خطر څوک چې وی مغرورپه خپل قوت اوپه حکمت

دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت نه بی وی عزت اونه قدرت اونه طاقت

چه لری مصیبت کا اوحاصل کاندی راحت سوک چه ډېرمغروروی دهغه خاوری په سر

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخت که چاته شاکاکه داناوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان سی شعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه به درته وایم دفلک په دوروغن   نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر   بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کې داجنجال   ده وی که چیری ورک له جرمنیانوشومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکې دیرپایمال   یاکه انګریزان شي له قسمت یروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کې کامیاب   که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کې یاره داسي انقلاب   اوس خودېرضروري دی چه اسلام شي فتح یاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکې سرپه سر   بیاهغه وپل چه ته هم څوک یې په خپل تن

چه دلته یې راغلی اوصورت دی وی غمجن   جاوا ۱ که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن   ماورته بیان کې خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسې بیخبرېي له دنیا له خیروشر

چېرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان   دېردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وایي دیوروپ وحکیمانو ته خوران   بل موږ یودېرماهرپه کاروبارکې دجمدر

۲-۱ دبحرهند کی یوه لویه جزیره ده   ۳- بورنیودمحیط کبیرپوه لویه جزیرده

بیاراته ګویان سوهغه ځوان په دی مضمون   ستاخوهم څه زده دی یاته هسی یې پښتون

ماویل چې پښتانه خودې په علم کې جیحون   زه یم له هغونه یوادنی سړی کرمون ۱

په اتوژبو پوهیږم درته وایم مختصر   یعنی په پښتواوپه هندی کې یم ماهر

عربی اوانګریزی خوهم پوهیږم په ظاهر   ګورمکې اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې یاره زه یم محرر   نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار   اياتاسو هم پوهيږی په کرورز ۲ اوطيار

ياکه هسی جان خوستايي ددهيلی دپنجسوار   اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر   اوس په درته وايم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهيږی دخپل قوم په خيروشر   بل داچه شه واقف دی ديوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته يولاتراوسه بی خطر   ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقيخواه دخپل وطن دی په دی شان   چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران   په مکتب سرکاری کي بی تکليفه بی نقصان

بل په ملک کي يي جوړ کړی سرکونه هم انهار   چه له دوی نه حاصليږی ددنياکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهريار   چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعليم دپاره استادان دی ميسر   بل داچي موږ لمسی يودطالوت درحقيقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپيرغيرت   هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هيبت

له طالوت سره څوتنه اوکفارو ووپه کثرت   مرداريی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سليمان عليه سلام چه وه پادشاه د کل عالم   دهغه په زمانه که خو لازيات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصف دبرخیاوه وحضرت ته محترم   مور به ولی ځان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم مور به په حرمت او عزت یو تر محشر   بل نیکه مو عبدالرشید وویار هسی غازی ځوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان   هم دی په خوله او په زبان کې وویکسان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان   هم په خوی هم په خصلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شاه درد وران وه دافغان   په ده باندې قایل دی یاره کل مرهتیان

بل خو موشیرشاه ووپه مثال شیرزبان   له هیبت نه یې روان شه همایون مخ په ایران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شي ششدر   حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصل کړی سلطنت په خپل همت   انګریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانګریز و په مدت   که تیپودرته بیان کړم هغه هم وو لوی اژدر

بل موانګریزانوته معلوم دی شجاعت   چه دوی ووراختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشکاره کړی یاره دوی ووته همت   دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انګریزان دی شرمیدلی په دی ملک کې مکرر   اوچت خودرته وایم چه بیا جنګ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنګ کې هم په بند   ونیول غازیانو دېرکفارپه خپل کمند

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند درچـــــــــــــنـــــــــــــد وی شــــړل له ملکه په همت دخپل جمدر

بیا راته گویان شه هغه ځوان په هسی شان زه درنه پرسـان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایې خپل نیکونه خپل دوران ایاتاســـو هم څه کړی شــــي په جواب کې زیــــــــــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایې موږ یوشـــیربېر افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی صــــــــــــــدهـــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســـه له ســـتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمـد د هغـه پـاک پرورگـاردی چـه مغززده ممکنـات پـه مقـداردی

زیـاتـه ونـکـې دعـزت دتـرقـي دی رســوونکي ده ذلـت اوده شــقی دی

خدایـه مالـه شــقـاوتـه پـه امـان کړی پـه خـاطرمی ده نبی اخرزمـان کړی

هم پـادشـــاه ســراج الملتـه والـدین چـه مـالـک دتخـت وتـاج دی پـه یقین

اهل بیت ســـراجیه کړی ټول مـامون دښـمنان خواروخســته کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شــــــــــاد چـه مـدیردی داخبـارهرځـای کی یـاد

علامـه د زمـانی روشـــن ضــمیردی بـاحـکمتـه پـرغیـرت بـاتـدبیـردی

نیک نامی ورته حاصـــله مالامال کړی حاسدان یې واړه ښو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صـــاحب غمخوردی دتمـام افغـانســـتـان دســترګوتوردی

پـه درویشــتمـه شــمـاره کې داخبـار یـواعـلان پـه ښــتـو کـړی تـیـار

هرافغان ییپه مضــمون باندې رســیږی پـه لوســتویې یوتربلـه هوســیږی

ایراد نشــته په ښـتو کې ای صـــاحبه فضـــل شـــوی پـه افغـان دی لواجبـه

افـغـانـان بـهـادران دزمـانـی دی نوراقوام ورتـه پـه شـــان ده زنـانی دی

هردولـت کې مشـــهورلکـه دنمردی دغلیم پـه ســـرولاړ لکـه خنجردی

افغـاني ژبـه ده غیرتـه ډیره ګرانـه خدای زده کړی ده افغان ته په اســـانه

ده دی ژبـې مبـارک ډیرعزت دی پـردوملـتوکـې یـې حـرمـت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسان دی — چه راکړی دمدیر ډیرمهربان دی

په خدمت کی ده مدیرصاحب عرضونه — څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه

که اخبارشي مزین په افغاني — نورانی به شي افغان په معانی

دیورپ په حال به واره خبردارشي — له غفلته یوکرته به بیدارشي

که خدای کړی ترقي ده افغاني وی — دپښتو اخباریي سرده ودانی وی

ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدایه — ترقي پښتو ورکړی بی نهایه

چه فقیر عبدالسلام کامه وطن یم — اوسیدونکي مستعلی کي شه وطن یم

امید واریم په خدمت کی دمدیر — چه اخبارکي شي داخل زماتحریر

سنه دری سوه یوزرپنځه دیرش کاله — تیردهجرمیاشت وه سلخ دشوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســراج
د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تـــــــــــــــــاج

کوزدنشــي تخت وتاج له جوړشــوی له ســـــــــــــرایــــــــــــه
عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــــــه ســـــــــیرابـــــــــه

تـه راضــی ســی په دوه کونه میسـر دهـــــــــرعســـــــــیـــــــــر
لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت
یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شـه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکـــــــــــــــــــــــــــــــي
ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب گوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره
سـرچشـمه داسـلام نه یي حق تعالی د مکړه خـــــــــــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یي ســـــــــــوافســـــــــــر
سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه
ســـتاعزت داســـمانی وی نـازدمـه لویږ ه پــــــرځــــــمـــــــکـــــــه

یـاالله العلمین پـه طفیـل دمصـــــطفی
شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوژده کي چه اســـلام په ا ســـــــوده شــــــــي
بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شـــــــــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســتـه قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان ربـه تـه پـه رحمت دېرکـه چـه مظهرشـــي درحـــــــــــــــمــــــــــــــان

که پـه خپل عمر پودعا لرم پـه خدای قبولـه دپادشاه پـه شان کي بنايي هم مشروع موهم قـــــــــبــــــــولــــــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصــيـب دعلم وخـــــــــــــــــاص که پادشا صاحب دنیت وی کل عالم به سی خواص

ســعادت دســلاطينولکـه ابردنيســـان مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــــيـــــــوان

باری ربـه لـه تاغواړو چه مو هومره دبدبـه ســـــــــــــــــــــــــی زمونږ دتوری لـه هيبته کفره پـه زلزلـه ســـی

دبدبـه موســــوه بـالاانشـــــاء الله لـه اتفاقـه دادعقل شــمع کوره نوی راغلـه لـه خلاقـه

عادتی قاعدی داوي هميشه به شير حريری شـــــــــــــــــــــــــو ایزدی عنایت گوره جام دزروکتوری ســو

لوی امید شـــو وخالق تـه چـه مورب کي ســـــــــــــــرفـــــــــــرازه موزبايللی پـه دغه وه چه مواخته وه بيغازه

امید واریوباری ته عمارت به موبلند ســی دتحقيق توفيق يـه راکي واره لوتی بـه مـــــوقــــــنــــــدســـــــی

لوی امید لرم ورب ته چه همت مو تولـه دیـــــــن شـــــــــي شــــياطين مخالفين اعداد دين موبه ناورين شـــــــــــــــــــــــــي

دتهذيب اولواجباب کتاب ښخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپښـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومـــــــــه !! | دمړه وروړ په ورســـتو غوښـــوځان وکلی مـــــــــــــړومـــــــــه

که موژک په ځاه کې ولويدد ری ورځی می خـــــــواګـــــــرځـــــــی | په مرد اروبدو غوښو هرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي | په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشـــی ريـــــــــــبـــــــــمـــــــــه

دين موټوله طبيعت واصـــطلاح وبرعات شـــــــــــــــــــــــــو | تش الفـاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددين دعوی کومه

که خوشوی په ډوډی ګډ سودعيال له سری ولـــــــــــــــــــم | په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مردارومه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانـــــــه يـــــــونســـــــی | پـه لاســـوکې می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلــــــــکـــــــــومــــــــــه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم | پـه مثـال دکول غويی يم پرمخ ځم پـــــــرشـــــــاراخـــــــمـــــــه

مولاياشـــه راته وايي که موژک ددننه نه وای | د کلو غله می څه ســوه چه ښی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کـــــــــــدســـــــــــو | فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګوړدمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم | درشـکې قيمت بی نسـی چه يوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپيژنمـه شـــــــــــــــــــــو

اول ځان بيا تاته وايمه راسه دين ته ترتيب کـه پرځی کـه نـه پرنـه ځی زه يـه ترتيـب کشيژده بيانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفر المظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغــه څــه عـجـب دوران دی	چــه راغـلــی پــرافــغــان دی
لـــمـــردعـــلــم راخـــتـــلـــی	پــه روشـــان تــولــه جــهــان دی
وقـــت دعـــلـــم ودهـــنـــردی	نـــوردعـــلـــم درخشـــــان دی
نـــن دجـــهـــلـــی بـــازارســــوړدی	دهـــرعـــلـــم تـــوددوکـــان دی
داخـــوعصــــــردســــــراج دی	چـه افـغـان تـول پـه روشــان دی
عــجــب عصــــردی ای وروره!	چـه ځوان زوړ اوزوړ پـه ځوان دی
دســــراج پـه نـور روشـــان دی	کـه خـیـبـردی کـه کـهســان دی
شـــکرشـــکر شــــه ســاعـت دی	فضـــــل ســــوی درحــمــان دی
شـــــه امـــیــر يــه دی راکــړی	پــرمـــوړتـــولـــومـــهـــربــان دی
شـــــه غـمـخـوردپښـــتـنـو دی	دخــپـل وقــت نـوشـــيــروان دی
عــلــم دوســــت هـــنـرپـرور دی	لـوی امـيـر اوشـــه ســلـطـان دی
مــزاج دان طــبــيــب دمــلــک دی	پـــه حــكـمـت لـکـه لـقـمـان دی
پښـــتـومـړه وه ده ژونـدی کـړه	روح پـــروردخـــپـــل لســـــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تخت وتاج دی همیشه وی	خوزمین واوزمان دی
مشر زوی دامیر گوری	عنایت دپاک سبحان دی
شه سردار معین دعلم	دعرفان دباغ باغوان دی
هم ناظردمعارف دی	هم ناصر دهرناتوان دی
شهزاده دپښتنودې	تاج دسردکل افغان دی
شه معین السلطنه دی	پرامیرصاحب دېرگران دی
معارف تهوله دده دی	هم ددې مجلس میزبان دی
نازدنه لویزی پرمځکه	خوولاړ شنکي اسمان دی
هغه خدای دی ساتند وی شي	چه دټولو نګهبان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۰ شمار ه ربیع الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۳۰ دسمبر ۱۹۱۷ م ۱ جدی ۱۲۹۶

دوه مسلکه دی په موژکې یو عادی وپدری شو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شو
چه عادت پردین راغلی هغه دین بولو بیشکه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصطلاح هم بری مداردی حاکم شوپرشریعت	کتاب تول که یه نغاړه ځه حاجت دحل حرمت
هرحلال حرام دشرعی که عادت وو ارجمند سو	که عادت نه وو هرڅو نه چه مرغوب وی ناسیند سو
دروا دناروا مسلی زده که له عادته	ځه نوکان باسی بیکاره تحقیق کې له شریعته
که اویاځله مشروع موکد وی له قران	چه پسند دعادت نه ووګویا نه دی له قرآن
عادت شه بالانشینه موزیه یوحلقه بګوش	دعادت په ډول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کې چه دکشیژد ی تکبیروو ایې وتاته	دین عادت که شریعت ووژرجواب راکه وماته
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعاجزی رسم هغه چه واده په قبیله
په قیامت به الله وایې سپی دی نه خوږځه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشریعت وو
دیتیم مال چه دخوږ یامال دعصب دتاراج	ستافتوی له شریعته که قرآن درکې رواج
ځه به وایم خپل الله ته تی راوشیه پښتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوښــی نه خورم عادت کې ترکــرزولی	هیڅ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی ښنگی خورم په اشتها	دین می څه شوراته گوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په گروه گروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنگ څنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموږپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بـارکش بـاری درکړی میره هغـه چـه پـــرســـپـــورشـــو	چه یې خرپه خټ کې سـپورکې جهان کل دخره ابخورسو
بازی تولـه لـه غیرتـه غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شـمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیږه نه وی قدرنه لری له توله	په جثه یې خطامه شی بی معنی سرپی بوله
نغاره کی پراســمان وی چه هوش نلری ســـاده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بوله پـــیـــاده دی
له اسـمانه زمکې عرشــه څه د راوړه ای خـــود رایـــه بـدعـادت بیـانـه وم مکرره پـه بـاربـار	که مبلغ دمعنی نه وویل شــی نه وځی له ســـرایـــه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تـــکـــرار
لـه تکرار ه ملال مســه عادت دین دی نـــــړولـــــی	پاک قرآن درب کلام یه په چارپیره دی وهـــلـــی
له قرانه سـره جنګ دی که ملګری دعادت ســـــو	زمـاوروره پـه دی پوه شـــه څـه مخرب دشـــریـعـــت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشــنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم مـــنـــان
بل طرف تـه امیدنســـتـه بی دربـاردخـالق	دغه باب دغه خلقه ســوه ســابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کـــــې	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موسـعادت کـــــې

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شـي جامی یه په اغوستی پیریشـان یې خـــوراښــــکـــلـــی
رقصـــوی پرمجلس کې فاجران پرګرزیدلی	په بوســه روپی تراخلی په غاشـوفاسـق نـــیـــولـــی
نـه ملاشـــتـه نـه صـــوفی شـــتـه نـه دریم غـــاورپـــیـــداشـــو	چه په لحثه توره ورسـی په غیرت تردین فـــداســـو
خوارفقیر که افسـوس وکه یاپه وینو سـترګو ســـری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی کـــه پـــری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشـــو نه په زورکې څوک خوژیږی
تـه خروارډلواطت ودزنـا په میزان تول که	یومثقـال ددي پردرنـد دی کـه نـه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کې داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داســـوفخر وســـعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت ســـی معصـــیت	بل به نه وی په اســـلام کې تردی پورته ضـــــلالـــــت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نـــه ســـي
پرمومن باندي واجب چه داصـــحبت په غم الـــــودکــــه	که به نورله لاس نیســـی یومټ خاوری پـــردودکـــه
یادټولو په قوت ســـره پادشـــاته خبرورســـی	دانخری بـه ســـی محکم خره غوایي به تـــربـــدرســـی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننگ سونه مونام
دین دگوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان یه ولید ځان به نه ولی بیغمه
لالا ځکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که یه توره تیره نه وی دین یه بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیبن سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پرڅرخی دم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریی گوری دېره بده یي جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ــ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخلی	ددې زمکې حکم ستادی که اغزی پرژدی که نخلی
دهلک که تربیت وو دېراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکې په شادسی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرښت وی داپه څه شي موجودیژی	کې دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغیژی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه سرسام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب وودې بی بولی تورفرنک	طبعه واوښته له دینه غریب تاکې په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ سوهډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګدوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپو هغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خندا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرقدردهم طبعی بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تږلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که ګرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب یه طبعه بیزووانذی خپل دشمن	خه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته کوره	مردی تولہ په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکې کودې په نکړی تنګی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړې سپیتانه
دمردی په کارشرمیږی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرګ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سونه سووسیر	نه مووویل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولہ درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره ګلان دی غوړیدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرۍ	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتېرۍ
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پربړده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیږده
بی کدره کدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیږی دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شکر شکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بستان موخپل دی
سروه خپله بلبل خپل چمن موخپل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشه خپله خمارخپل پیاله موخپله	بزم خپل ساقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بازار موخپل وطن موخپل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاه موخپل گداموخپل قاضی موخپل دی	سپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عسکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شکرشکربیگانه په میان کي نشته	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عجب عصردی افغانه نظروکړه	ژبه خپله قلم خپل بیان موخپل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښــتو خاص حرفونه نه لیدل کیږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځینو ځایونوکې پیوستې لیکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغایرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره لیدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دیر
موږ	مژ –منز-مونک-منک
ځوان	جوان –څوان
زوږ	زور
پښتانه	پشتانه
کیږدی	کژدی
شوی	سوی
یې	یه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	ځمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غږ	غژ
کړ	کي	ونړوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیږی	استیژی	لوږه	لوژه
کیږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	ګنهګار	کنه ګار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوګریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بیخبر
کي	که	اوسیږم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهیږم	پوهیګم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان یم	څوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکي	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

کل	ګل	لتا	له تا
ګرزیدل	ګرځیدل	همره	هومره
فوجونه	فوځونه	ځای	ځای
زلمی	ځلمی	کش	کې
افکار	افګار	خپو	پښو
مکوی	مه کوی	رسیکې	رسیږی
استرګی	سترګی	هوسیکې	هوسیږی
زله	زړه	نمر	لمر
زکه	ځکه	کمه	کړمه
نام	نامه	شکاره	ښکاره
خش	خښ	سپه	سپاه
نخلی	نښلی	لکې	لیکې
هلوکان	هلکان	سان	ثان
دوژخ	دوزخ	میره	میره
موژ	موز	ځیکوی	ځه کوی
ځینی	ځینی	ځلانده	ځلانده
		ځی	ځی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتيجه

دافغانســـتان دفرهنګي ژوند په لوړ تيا کې يوبل عمده عامل داميرحبيب الله خانه په دوره کې دهغو فراريانو راســتنيدل وو، چې داميرعبدالرحمن خان له خواتبعيد شــوئ وو، هغوی هيواد ته له راستنيدو وروسته داذهانوپه تنويرکې ستره ونده واخيسته او دمعاصرو ادبياتو پربنســټ ايښــودلوکې يې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدين افغان په خاصه توګه دياداونې وړ دي.

دتجدداوروښــانتيا ددورې ادبيات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بيولوته وقف شوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسيک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپيغام ددرلودلوله کبله نورادبي جريانونه له خپل عنعنوی اهميت څخه وغورځول، معاصـــر ادب ديوه متعهد اورســـالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کاروا چول شـــو، په هيوادکې دمزمن فقر،بيســـوادی، اداري فســـاد ،ظلم اوبې عدالتی عموميت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مين روښـانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنيوپيړيو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پيـل کړي. ادبيات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبری اوبی تفاوتی ددرانه خوبه راويښ کړي، دپښـــتوژبې او ادبياتو دپراختيا اوپرمختګ له پاره زمينه برابرېده، په همدې وخت کې په لره اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنويو علمونواواروپايي ادب مطالعه يې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه يې پيژندلي وو، دخپل خيال داظهارله پاره يې نوی لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ يې دپښتو دنني ادب مانی پيل کړه. که څه هم انګريزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډيورنډ په تحصيلی کرښې سره دافغانستان دخاورې يوه برخه له اصلی پيکرڅخه بيله کړه، خوويې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو وياړونو ترمنځ دبيلتانه کرښـه وباسي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په يوه وخت کې حرکت پيل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کنـدهـاري لـه خـوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه يوولســـمـه نيټـه راووتلـه خودهمدغي لومړی ګڼې له خپرېدولو وروسته جريده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانيه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مديريت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکې په لره پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصـرادب دپراختياپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجريدې دخپرېدوسـره سم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخيلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې ليکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتو غزل محتوى هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محى الدين افغان لومړنى سړى ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځاى کړه لکه :

زړه زمـا ډک دى لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عـزيـزدى تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډېـرګـران دى
تـرکشـمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شـيرين ځـان مې پـه شـيرين وطن فـدادى
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده اى صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکړه شـاعرهم په شـعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغي دورې په شعرونو کې دنوى دوران د پيليدوزيرى ورکړ شوئ دئ ددغي دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهارى ، غلام محى الدين افغان ، مولوي عبدالواسع کندهارى عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سيدمحسن کندهارى ،عبدالسلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکې جذبات ،داسارت اوبندګي پرضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښکلا ترسيم ، په ټولنه کې دانسان موقف ، دده دژوند شرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دېرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته څيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړى:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښـــتانه شـــاعران اوليکوالان يې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبياتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران يې روزلي دي.

۲- سراج الاخبار دافغانستان په ابياتوکې يونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتــه يې وده ورکړه اوخلـک يې دخپـل هيواد دازادئ اوخپلواکۍ داخيستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې يې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختيا اوعلمي کولو له پاره يې ډېرې هلې ځلې کړې دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دښــــتو ژبې اهميت اوارزښـــت په ډاګه څرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه بايد پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښووني اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســترشـــاعراوليکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبيبی په ليســه کې مقررشو.

۷- ســراج الاخباردپښــتو نظم اونثرته خپله غيږ خلاصـــه کړه اوهغوته يې په خپله غيږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه يوازی دپشتو معاصرادب پرمختياکړې بلکې دکلاسيکې دورې شاعران يې معرفی کړي اودهغوی اشعاريې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته يې هم توجه کړې چې ۱٫۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدين افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجريدې په وروستی پلان کې دمينې اومين ځای دژونددرپښتينواصولووينو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبياتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې مايه دې کتاب کې راوړې که چيرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسايل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې ليدل کيږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانســتان کې سراج الاخبار افغانيه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونويو موضـــوع ګانو ځايونه ليدل کيږي. لکه دخپلواکۍ، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پيل کې دغه نويوالئ له يوډول شـــعري کمزوريو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ،. ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپیلیدو زیری ورکړ شوئ دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

۱- دسراج الاخبار بيلابيلی اته کلنی جريدې

۲- دافغان ياد- دکابل پوهنتون –دژبواودابياتو پوهنځی-۱۳۶۳ کال

۳- دغلام محی الدين افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبياتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبيات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زيورالدين

درسی لکچرنوټ ۱۳۵۸ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library